

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ПРАКТИЧЕСКИ ВЪПРОСИ ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ.6 ЕКПЧ ВРЪЗКА С ЧЛ.13 ЕКПЧ

Елена Попова, съдия в Специализирания
наказателен съд
гр. Благоевград, 2015 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- **ЧЛЕН 6**

- **Право на справедлив съдебен процес**

- 1. Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или, само в необходимата според съда степен, в случаите, когато поради особени обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- 2. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, се смята за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.
- 3. Всяко лице, обвинено в извършване на престъпление, има следните минимални права:
 - а) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;
 - б) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;
 - в) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато интересите на правосъдието го изискват;
 - д) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите, свидетелстващи против него, и да изисква призоваването и разпита на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия;
 - е) да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

Приложение на чл. 6 ЕКПЧ

- Наказателни
 - Граждански
 - Административни дела
- Инстанционна проверка

Конвенцията има
“декларативен” характер

Практиката на ЕСПЧ
изяснява, “изпълва със
съдържание” разпоредбите на
ЕКПЧ

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

Значение на чл.6 ЕКПЧ

Националният съдебен процес може да бъде ефикасно вътрешноправно средство за защита, само ако отговаря на изискванията на чл. 6 ЕКПЧ

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- НАКАЗАТЕЛНО ОБВИНЕНИЕ

- ЕСПЧ Deweer 27.02.1980г. дава дефиниция:

“официалното уведомяване на едно лице от компетентен орган за твърдения, че то е извършило престъпно деяние”

- ЛИПСАТА НА УВЕДОМЛЕНИЕ не прави чл.6 неприложим

- ЕСПЧ Foti от 10.12.1982г.

“в някои случаи той може да има формата на други мерки, които съдържат такова твърдение и също така съществено засягат положението на заподозрения.”

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

Практическо значение:

Обвиняемият трябва да има възможност да участва в производството от най-ранния възможен момент

- **Barberà, Mensegué and Jarbado**
- Kostovski, 20.11.1989 г.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

НАКАЗАТЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО

3 критерия според ЕСПЧ:

1. класификацията на деянието съобразно вътрешното право на съответната държава /имащ само отправно , но не и ръководно значение/
2. Адресатите, засегнати от нарушената национална правна норма /не като брой, а като качество- Campbell and Fell, 29.04. 1984г- затворници, военизирани и др./
3. степента на строгост на наказанието

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- ДОСТЪП ДО СЪД
- **Кунов срещу България**, 23.05.2006 – с отказа да се възобнови наказателното производство е нарушено правото на жалбоподателя на достъп до съд
- **Атанасова**, реш. 02.01.2009 – нарушение на правото на достъп до съд за гражданската претечия

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- СПРАВЕДЛИВ ПРОЦЕС по смисъла на чл.6 ЕКПЧ
- Различни аспекти на различните етапи на наказателното производство
- Няма определение за “справедливост” нито в ЕКПЧ, нито в практиката на Съда
- ЕСПЧ извежда следните характеристики:

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

1/ РАВЕНСТВО НА СТРАНИТЕ:

а// Правото на страните да присъстват на процесуално-следствените действия

- **Брандстетер**, 28.08.1991, **Боргер**, 30.10.1991, **Балът**, 22.02.1996

б// Правото на достъп до делото

- **Илийков, Шишков и Николов**

в// Правото на лично участие в процеса на обвиняемия

- **Монел и Морис**, 02.03.1987, **Колоца**, 12.02.1985, **Ботън**, 19.02.1996, **Екбатани**, 26.05.1988 **Кунов срещу България**

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

2. МОТИВИРАНЕТО НА СЪДЕБНИТЕ РЕШЕНИЯ

Подсъдимият има право да узнае какви са съображенията, въз основа на които съдът е взел конкретно решение

Не само при наличие на жалба

- **Хаджиатанасиу**, 16.12.1992 и **Мелин**, 22.06.1993

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

3/ ПУБЛИЧНОСТ НА НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- Няма изключения от правилото, че “съдебното решение се обявява публично
- практиката на ЕС това включва и мотивите
- не трябва да изключва предоставянето на присъдата и в писмена форма
- съдебните заседания са публични -позволява на обществото да контролира правосъдието и допринася за изграждане на доверие в правосъдието

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- **ОСНОВАНИЯТА ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ПУБЛИЧНОСТТА**

- Съдът извършва самостоятелна преценка на основанията на ограничението (решението **Albert and Le Compte**, 10.02. 1983 г.).
- Съдът не е готов просто да приеме утвърдена практика, а изисква да бъде посочено изрично във всеки един случай кое основание за ограничение е приложено (решението **Engel**, 08.06. 1976 г.).

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

4/ РАЗГЛЕЖДАНЕТО НА ДЕЛОТО В “РАЗУМЕН СРОК

ЦЕЛ - да гарантира , че в приемлив и нормален срок и чрез присъда /съдебно решение/ ще бъде поставен край на несигурното положение, в което се намира едно лице от момента на повдигане на обвинение спрямо него

НАЧАЛЕН МОМЕНТ- наказателно обвинение

КРАЕН МОМЕНТ – постановяване на необжалваем съдебен акт, изтичане на срока за обжалване и протестиране

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- КРИТЕРИИ ЗА РАЗУМЕН СРОК

- характерът и сложността на делото,

- поведението на съдебните власти при разглеждането му

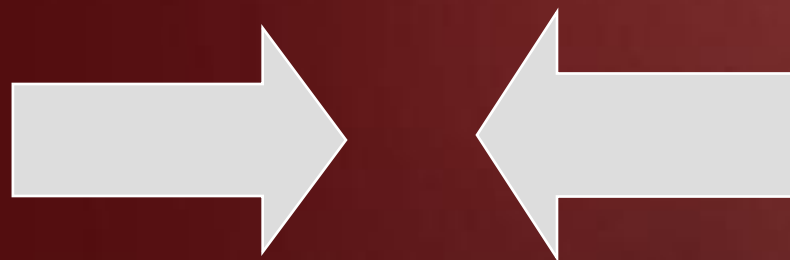
- поведението на самия жалбоподател в хода на производството

Във всеки конкретен случай Съдът старателно изследва всеки един от критериите

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

РАЗУМЕН СРОК - Йосифов срещу България, решение
07.12.2006

ПРОТИВОРЕЧИЕ НА ИНТЕРЕСИ: установяване на
обективната истина и зачитане правата на
обвиняемия

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- 1. Забавяне на наказателния процес във фазата на досъдебното производство.
- 1.2. Констатирани от Съда забавяния по вина на органите по разследването:
 - - неизвършване на следствени действия през продължителни периоди от време – 9 месеца по делото **Трайчо Асенов**, 5 месеца по делото на **Николова II**, 30.09.2004г., **Пеков срещу България**, 30.03.2006. По делата на **Жбанов**, 22.07.2004 г., и **Димитров**, 23.09.2004 г.,

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - многократна промяна на квалификацията на престъпленията,
- **Пеков** от 29.08.1995 г., до ОА в съда на 3.07.2003 г. - 8 пъти изменяно
- - връщане на делото за доразследване от прокурор: допуснати процесуални нарушения, неокомплектоване на преписката с необходимите документи; неуважено искане за отвод на вещо лице.
- **Христова**, 07.12.2006г.-трикратно връщано от прокуратурата на следствието

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - проява на пасивност от страна на властите и следствието в издирване на свидетели и други доказателства.
- **Йовчев**, 02.02.2006 г.- повече от пет години не могат да бъдат открити и разпитани двама важни свидетели
- **Иван Петров**, 22.05.2008 г., издирват другия съучастник за почти 9 години, няма разделяне на производствата
- - затруднения за намиране на подходящи експерти, които да преценят дали иззетите снимки и филми са с порнографско съдържание или не - дело **Васил Петров**, 31.07.2008 г.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - връщане на делото от първоинстанционния съд (неколкократно) поради многобройни нарушения на процедурата.
- Илиев, 22.12.2004 г. срещу България-четири пъти, сроковете между пет месеца и една година, които са били нужни на разследващите органи, за да изпълнят указанията на съда -седем години и 6 м.
- **Сиджимов**, 27.01.2005г

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - недобра координация между органите на следствието и прокуратурата и неизпълнение от разследващите органи на указанията, дадени от прокурора
- делото **Вачев**
- делото **Налбантова**, 27.09.2007 г.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- 1. 2. Забавяне на наказателното производство по вина на прокуратурата
 - допускане на сериозни процесуални нарушения

Трайчо Асенов

- делото **Вълков**, 08.01.2009 г.
- **Валентин Иванов**, 26.03.2009 г.

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - задържане на делото в прокуратурата за неоправдано дълъг период от време
- делото на **Николова II**, 30.09.2004
- делата **Белчев**, 08.04.2004 г., , **Янков, Хамънов, Красимир Йорданов**, 15.02.2007 г..
- **Христов**, 20.03.2008

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - мудност в действията на прокуратурата –
- **Попов**
- **Христова**, 07.12.2006г.

- - неточности в обвинителния акт, водещи до неколkokратно връщане на делото от съда на прокуратурата –
- **Митев**, 22.12.2004 г. .

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- 2. Забавяне на наказателното производство в съдебната фаза
- - най-големият проблем, констатиран от Съда в Страсбург, е невъзможността да се реши ефективно въпросът с неявяването на свидетелите (редовно и нередовно призовани)
- **Колев**, 28.04.2005
- **Василев**, 02.02.2006 г
- **Карагъзов**, 25.10.2007

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - продължителни интервали от време между отделните съдебни заседания
- **както в първоинстанционното производство, така и във фазата на касационното разглеждане на делото от ВКС – 3, 5, 6 месеца**
- **делото Илийков**

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- твърде продължителен период за насрочване на първото съдебно заседание след внесен обвинителен акт или след жалба пред въззивната инстанция
- делото на Е.М.К., 18.05.2005 г
- и по делата Белчев, и Христова

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- - отлагане на съдебни заседания поради здравословни причини от страна на съдебния състав или поради промяна на съдебния състав
- делото **Илийков**
- **Карагъзов**
- **Атанасов и Овчаров**, 17.01.2008 г

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- пропуски в работата на първоинстанционния съд,
изразяващи се в несвоевременно установяване на
допуснати процесуални нарушения от следствието

- **Османов и Юсеинов**
- **Карагъзов**
- **Валентин Иванов**
- **Атанасов и Овчаров**

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- ненавременно назначаване на служебен защитник,
довело до неколккратно отлагане на делата

Митев срещу България, 22.12.2004г

- твърде формалистичен (тесногръд) подход на съда и
спазване буквата на закона, без оглед неговите
правомощия и крайния ефект от неговото решение

делото **Е.М.К** , делото **Василев**

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

- Последиците от “неразумния срок”
- Неразумната продължителност може по принцип да бъде компенсирана и чрез намаляване на присъдата /размера на наказанието/
- като смекчаващо отговорността обстоятелство, дори и като “ изключително” такова по см. на чл. 55 ал.1 от НК

Практически въпроси по чл. 6 ЕКПЧ

Благодаря за вниманието!

Елена Попова

Постоянен преподавател по наказателно право и процес в Националния институт на правосъдието